

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ВІД СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДУВАННЯ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ ВІДПОВІДНОСТІ ТЕХНІЧНИМ РЕГЛАМЕНТАМ

У статті описано реформування системи технічного регулювання України: заміна сертифікації продукції на оцінювання відповідності технічним регламентам. Розглядаються відмінності між процедурами, особливості та труднощі переходу, подано рекомендації для скорішого і кращого подання проблем переходу.

ВСТУП

Останніми роками Україна активно реалізує практичну фазу реформування системи технічного регулювання (СТР) у сфері машинобудування. Постановами Кабінету Міністрів України було затверджено понад 20 технічних регламентів (ТР) за різними аспектами безпеки машин, устаткування, електричних приладів і апаратів (продукції), а також їх енергоефективності. З уведенням конкретних ТР відмінялась обов'язкова сертифікація продукції у тій частині Системи сертифікації УкрСЕПРО, на яку поширювалась дія ТР.

Технічне регулювання охоплює сферу діяльності, пов'язану виключно з забезпеченням продукції на внутрішньому ринку. Виконання цієї функції взяли на себе урядові органи більшості держав світу.

Ускладнює взаєморозуміння між виробниками та урядовими органами те, що більшість виробників і користувачів продукції не бачать відмінності між якістю продукції та її безпечністю, в той час, коли якість продукції — це її здатність задовольняти запити користувачів, тобто споживні властивості продукції. Ці властивості визначають конкурентоспроможність продукції, а їх підтримання є виключно задачею виробників, а безпечність продукції — це її здатність не завдавати шкоди життю або здоров'ю людей, тварин, навколишньому середовищу та майну. Технічне регулювання поширюється лише на забезпечення громадян шляхом уведення в дію відповідних законодавчих актів.

Метою реформування СТР в Україні є гармонізація законодавчої та нормативної баз з європейськими, що повинно забезпечити: усунення технічних бар'єрів у взаємній торгівлі; підвищення рівня безпечності продукції до загальноєвропейського; можливість самостійного вибору виробниками процедури оцінювання відповідності; зменшення витрат на підтвердження безпеки продукції, яка потребує участі органів з оцінки відповідності; посилення відповідальності виробників і постачальників за нешкідливість продукції.

Взаємна зацікавленість ЄС та України в гармонізації законодавчої й нормативної бази підтверджується угодою «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом» [1] (Угода АСАА). Перший етап Угоди поширює свою дію на чотири ТР (у ЄС їм відповідають Директиви ЄС): ТР безпеки машин, ТР безпеки низьковольтного електричного обладнання, ТР з електромагнітної сумісності обладнання і ТР безпеки простих посудин високого тиску. Угодою передбачено технічну і фінансову допомогу Україні в підготовці до упровадження цих ТР. Зокрема, ЄС профінансовано оснащення засобами випробувань провідних випробувальних лабораторій і частково розроблення гармонізованих з європейськими національних стандартів. Як наслідок виконання Угоди будуть створені необхідні умови для взаємного визнання результатів оцінювання відповідності машин і устаткування, проведеного в Україні або ЄС, на відповідність вимогам чотирьох згаданих ТР.

Упровадження цих ТР створило ряд організаційно-технічних проблем, обумовлених необхідністю комплексного застосування ТР у ході оцінювання відповідності переважної більшості типів продукції машинобудування. Але найскладнішою та найболючішою, на наш погляд, є психологічна проблема — це нерозуміння більшістю вітчизняних виробників і постачальників продукції необхідності, складності і неминучості переходу до оцінювання відповідності за ТР, їх неготовність до сприйняття нових підходів до забезпечення.

Необхідність комплексного застосування ТР

За правилами впроваджуваної в Україні системи оцінки відповідності, продукція машинобудування вважається безпечною і може маркуватися національним знаком відповідності лише за умови її відповідності вимогам усіх ТР, які поширюють свою дію на цю продукцію. Такий підхід пов'язаний зі сферами дії ТР за широтою охоплення типів продукції та спектру створюваних нею небезпечних чинників. Розглянемо їх.

1. ТР безпеки машин [2]

Щонайширша сфера дії цього ТР визначена самим терміном «машина», під якою розуміють сукупність взаємозв'язаних частин або компонентів, з яких принаймні один є рухомим, що мають у своєму складі силовий привід або пристосовані до його приєднання, і сполучені для виконання певних функцій, зокрема, для виготовлення, оброблення, переміщення, упакування матеріалів тощо. Під терміном «машина» розуміються також комплекси машин.

Окрім машин, цей ТР поширює свою дію на устаткування: змінне устаткування, знімні пристрої трансмісії, підйомні пристосування і канати, незавершені машини і пристрої забезпечення.

Іншими словами, ТР охоплює практично всі типи машин і устаткування (машин) від ручного електричного і пневматичного інструменту, до складних і унікальних підйомних споруд і виробничих комплексів. До сфери дії ТР не були виключені транспортні засоби, призначені для перевезень повітряними, автомобільними, залізничними або водними шляхами, а також деякі вузькоспеціалізовані типи машин.

ТР містить суттєві вимоги до безпеки машин на всіх стадіях їх життєвого циклу розроблення, виробництва, транспортування, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту, демонтажу та утилізації.

ТР визначає засоби і заходи захисту від дуже широкого спектру небезпечних чинників, що створюються машиною, враховуючи механічні (статичні, кінематичні, динамічні), функціональні, електричні, температурні, ергономічні (освітленість, оглядовість, шум, вібрація, шкідливі випромінювання, організація

робочого місця, зусилля на органах управління) тощо.

2. ТР низьковольтного електричного обладнання [3]

Сфера дії ТР охоплює всі типи електричного обладнання, у тому числі електрообладнання машин з напругою змінного струму від 50 до 1000 В і постійного струму від 75 до 1500 В, яке виробляє, перетворює, використовує, розподіляє або передає електричний струм. Це електричні машини, електроприлади, кабельна продукція, радіоелектронна побутова апаратура, офісна техніка тощо. ТР визначає засоби і заходи захисту від електричних небезпечних чинників.

3. ТР з електромагнітної сумісності обладнання [4]

Сфера дії ТР включає всі типи обладнання, враховуючи обладнання машин, яке створює електромагнітні завади, а також типи обладнання, на безпечне функціонування якого можуть вплинути зовнішні електромагнітні завади. ТР визначає засоби і заходи обмеження рівня створюваних обладнанням електромагнітних завад і стійкості обладнання до зовнішніх електромагнітних завад.

4. ТР безпеки простих посудин високого тиску [5]

Сфера дії ТР включає прості посудини високого тиску для повітря або азоту з надмірним тиском від 0,05 до 3,0 МПа.

ТР визначає засоби і заходи захисту від механічних небезпечних чинників зумовлених надмірним тиском повітря або азоту, які мають бути виконані під час розроблення, виготовлення та оцінювання відповідності посудин високого тиску, враховуючи такі, що входять до складу обладнання машин.

Наведені сфери дії ТР показують, що найбільш широким за охопленням типів машин і спектру створюваних ними небезпечних чинників є ТР безпеки машин. Інші з розглянутих ТР охоплюють: або вузький спектр небезпечних чинників (ТР низьковольтного електричного обладнання і ТР з електромагнітної сумісності обладнання), що доповнюють небезпечні чинники ТР безпеки машин, або специфічні групи виробів, що входять до складу машин (ТР безпеки простих посудин високого тиску). Причому тільки відповідність машини вимогам усіх ТР, які поширюють дію на цю машину, дозволяють вважати її безпечною і вводити в обіг на ринку України.

Виробникам і постачальникам для переходу на оцінювання за ТР потрібно допрацювати технічну документацію на виріб, сам виріб та технологію його вироблення, що потребує часу від 0,5 до 1,0 року. Перехід органів з оцінки відповідності та ринкового нагляду на оцінку відповідності за ТР теж потребує часу, що пов'язано з необхідністю набуття певних знань та досвіду персоналом цих органів.

Необхідність психологічної перебудови

У системах державного нагляду та обов'язкової сертифікації, що існували до введення цих ТР, у виробників і постачальників виробився стійкий психологічний стереотип неправильного розуміння суті сертифікації (оцінювання відповідності), а також розподілу функцій і обов'язків між органами, що беруть участь у процесі. Причини такого стереотипу мислення обумовлені наступними чинниками.

Система державного нагляду Радянського Союзу після його розпаду була прийнята і впроваджена в Україні. Вона передбачала обов'язковий систематичний контроль з боку державних органів із нагляду не лише за якістю і безпечністю продукції, готової до реалізації, але і контроль за процесом її розроблення, виробництва та дотриманням при цьому чималої кількості стандартів. У таких умовах регулярного контролю за виробниками, керівництво підприємств було привчене до усунення невідповідностей ще у процесі виробництва, які були виявлені при перевірці органами з нагляду.

Створення в Україні в 1995 році системи обов'язкової сертифікації УкрСЕПРО практично нічого не змінило в розумінні розподілу функцій і обов'язків між виробниками і органами з нагляду. Обов'язкова сертифікація була сприйнята виробниками, постачальниками, торговими організаціями, органами з сертифікації та споживачами як ще одна система державного нагляду, що підтверджувалося процедурами обов'язкової сертифікації, які передбачали регулярний технічний нагляд за продукцією у процесом її виробництва.

Обов'язкова сертифікація охоплювала більшість типів машин незалежно від рівня їх небезпеки. Вона передбачала обов'язкову перевірку органом із сертифікації і випробувальною лабораторією усіх вимог безпеки з видачею сертифікату відповідності. Такий сертифікат був офіційним документом, який дозволяв розмістити цю машину на ринку України.

У цій ситуації українськими виробниками (постачальниками) машин та їхнім покупцями сертифікат психологічно сприймався як підтвердження безпеки товару, а орган із сертифікації — як орган, який перевіряв і засвідчив це.

Нині національний виробник (постачальник) машин вважає, що процес уведення машини в обіг на ринку України полягає в тому, щоб:

- розробити і виготовити машину з урахуванням вимог стандартів з безпеки;
- передати її на випробування і сертифікацію до органу з оцінки відповідності (ООВ);
- усунути невідповідності, виявлені ООВ;
- отримати сертифікат відповідності на машину.

Після проведення цих робіт виробник може вільно продавати машину на ринку України. ООВ, як контролюючий орган, періодично проводить контр-

оль за машинами, що випускаються, і якщо виявляє відхилення від вимог безпеки, повідомляє про це виробника, який повинен їх усунути.

При цьому сертифікат відповідності, який свідчить тільки про відповідність конкретного зразка машини вимогам безпеки, сприймається виробниками (постачальниками) машин та їх покупцями як підтвердження відповідності усіх машин, що серійно випускаються, а ООВ — як орган, який засвідчив їхню безпеку, проводить контроль і тому теж несе відповідальність за безпеку сертифікованих машин.

Це не так, бо сертифікат свідчить лише про те, що конкретний перевірений (випробуваний) зразок цього типу машини відповідає тим вимогам безпеки, які містяться в наведених у сертифікаті стандартах. А орган із сертифікації несе відповідальність лише за правильність перевірки конкретного зразка.

Виробник же бере на себе зобов'язання робити надалі машини, ідентичні схваленому типу, і несе відповідальність за їхню відповідність схваленому зразку. Згідно із законодавством, виробник несе відповідальність не лише за відповідність цих машин вимогам безпеки, наведеним у згаданих стандартах, але і за загальну безпеку машин, будь-які з небезпечних чинників яких можуть бути не враховані в стандартах.

Оцінка відповідності згідно з ТР усуває таку невідповідність законодавчого і фактичного розуміння значення сертифікату і розподілу відповідальності за безпеку машин. При упровадженню підходить офіційним документом, який забезпечує машині допуск на ринок України, є декларація про відповідність, яку складає і підписує виробник.

Але перш ніж задекларувати відповідність машини вимогам ТР, виробник повинен провести комплекс робіт, щоб самому впевнитися у її безпеці, та підготувати технічний файл на машину, який є доказовою базою відповідності машини вимогам ТР.

Згідно з вимогами ТР для переважної більшості видів машин за позитивних результатах проведеного комплексу робіт, виробник самостійно (без звернення до ООВ) оформляє декларацію про відповідність, яка і є «пропуском» на ринок. Потрібно відзначити, що тільки незначна частина особливо небезпечної продукції потребує обов'язкової участі у процесі декларування ООВ, причому його офіційні документи (сертифікат перевірки типу, протокол випробувань) є лише однією із складових частин технічного файлу — необхідним доповненням, який виробник включає в доказову базу.

Не зважаючи на те, що ТР обов'язкові до застосування вже понад два роки, значна частина вітчизняних виробників і постачальників через недостатнє інформування і присутній психологічний стереотип:

- не розуміють суті нового підходу до оцінювання відповідності продукції;

- не усвідомлюють, що цей перехід є неминучим, а термін підготовки вітчизняної продукції та підприємств для забезпечення відповідності вимогам ТР займає від 6 до 12 місяців;
- не привчені і психологічно не готові брати на себе повну відповідальність за безпеку машин, що випускають, однією з причин чого є порівняно не давнє введення в дію законів України про відповідальність виробників (постачальників) та ринковий нагляд;
- не мають досвіду і навичок організаційно-технічної підготовки продукції та її виробничого процесу, яка містить комплекс взаємозв'язаних робіт (наведені далі).

Аналіз підготовленості органів і організацій України

Науково-технічний центр «Станкосерт», який з 1996 року є організаційно-методичним центром із сертифікації машин, а починаючи з 2005 року — консультативно-методичним центром з оцінки відповідності машин і устаткування, здійснював тісну співпрацю у цій сфері з більшістю машинобудівних підприємств України. І з метою полегшення експорту продукції вітчизняних підприємств в країни ЄС і Росію, НТЦ «Станкосерт» налагодив пряму співпрацю із низкою органів із сертифікації цих країн, зокрема, зі Всеросійським науково-дослідним інститутом стандартизації та сертифікації в машинобудуванні (ВНИИНАШ, Росія) і з Машинобудівним випробувальним інститутом (SZU, Чехія), нотифікованим в ЄС.

Починаючи із 2006 року, на основі «Угоди про взаємне визнання результатів робіт з оцінки відповідності» між НТЦ «Станкосерт» і SZU, перший надає консультативно-методичну допомогу українським виробникам у підготовці продукції та її виробництва, підготовці технічних файлів на продукцію, проводить її випробування за європейськими стандартами. Результати цих робіт визнаються в ЄС, виробники отримують на продукцію європейські сертифікати перевірки типу «СЄ», декларують відповідність продукції вимогам Директив ЄС і безперешкодно експортують її до країн Європи.

Співпраця у сфері оцінки безпеки машин з машинобудівними підприємствами України, іншими органами з сертифікації машин, випробувальними лабораторіями і органами з нагляду дали можливість зібрати і проаналізувати інформацію щодо підготовленості основних учасників системи оцінки відповідності України до переходу на європейську.

Технічна підготовленість виробників

Виникає закономірне питання: «Чому основна увага приділяється виробникам, якщо в процесі оцінювання відповідності задіяний ряд інших органів і організацій, таких як ООВ, акредитовані випробу-

вальні лабораторії, органи із нагляду, митні органи, органи виконавчої влади?»

Це пояснюється тим, що тільки виробник може забезпечити розроблення і виробництво машин, які відповідають наведеному у ТР вимогам безпеки, іншими словами — машин із законодавчо встановленим рівнем їх безпеки. Усі інші учасники процесу призначені забезпечувати або підтверджувати необхідний рівень безпеки машин, або контролювати підтримку цього рівня в процесі подальшого їх виробництва. На виробника покладається відповідальність за підготовку машин, технічної документації й виробничих процесів до введення ТР і усе це в умовах гострого дефіциту кваліфікованих фахівців необхідних професій на підприємствах.

Для кращого розуміння усієї складності проблем переходу корисно нагадати про склад усього комплексу робіт, які належить виконати виробникові конкретної машини. Комплекс робіт виконується у викладеній нижче послідовності і включає основні етапи:

1) *Вибір ТР, які поширюють свою дію на конкретний тип машини, і вибір модуля проведення оцінювання відповідності з числа тих, що пропонується цим ТР.* Як правило, більшість типів машин охоплюються декількома ТР і дуже важливо зробити правильний і повний вибір.

2) *Вибір національних стандартів на вимоги до продукції із спеціальних Переліків стандартів, добровільне застосування яких є доказом відповідності машин вимогам ТР.* Переліки стандартів, що конкретизують вимоги ТР, публікуються Мінекономрозвитку для кожного ТР. У Переліках містяться стандарти на вимоги до окремих типів машин і засобів захисту від небезпечних чинників, а також стандарти на методи випробувань. Такі Переліки регулярно оновлюються, і з них виробник обирає ті стандарти, які поширюють свою дію на конкретну продукцію.

3) *Проведення аналізу ризиків, їх зниження, складання звіту.* Аналіз ризиків включає визначення усіх небезпечних для життя і здоров'я людини та довкілля чинників, які може створювати машина на всіх стадіях свого життєвого циклу, і оцінку рівня їх безпеки. У разі високих ризиків мають бути здійснені заходи (конструктивні, технологічні тощо) із зниження ризиків до допустимих рівнів, які встановлюють вимоги раніше вибраних ТР і стандартів. За результатами проведених робіт складається звіт, що підтверджує допустимий рівень ризиків. Такий звіт включається до складу технічного файлу на машину.

4) *Підготовка конструкторської документації.* Аналізується конструкторська документація з урахуванням проведеного за п. 3 аналізу ризиків, за необхідності до документації вносяться зміни для забезпечення зниження рівня ризиків до допустимого,

наприклад, вводяться захисні огороження, блокування тощо.

5) *Підготовка інструкцій з експлуатації, обслуговування, ремонту тощо.* Аналізуються інструкції на відповідність вимогам ТР (за формою і змістом) з урахуванням проведеного за п. 3 аналізу ризиків, за необхідності до інструкції вносяться зміни для забезпечення зниження залишкового рівня ризиків до допустимого, наприклад, попередження щодо небезпек, вказівки і заходи, які убезпечують поведінку з машиною.

6) *Проведення оцінки і випробувань продукції на відповідність вимогам стандартів, раніше вибраних з Переліку.* Виробник організовує перевірку виконання відповідності конкретної машини вимогам вибраних в пп. 1 і 2 ТР і стандартів, проводячи оцінювання і випробування або самостійно, або доручаючи іншим випробувальним організаціям. Необхідність перевірки машин за участі ООВ зазначена у конкретних ТР тільки для деяких особливо небезпечних типів продукції або видів випробувань.

7) *Складання технічного файлу.* Після виконання робіт за пп. 1...6 виробник збирає технічний файл на машину, до якого включає усі документи і матеріали за проведеними роботами, що підтверджують безпеку машини (доказова база). Технічний файл може містити: інформацію про виробника, опис машини, конструкторську документацію, необхідні розрахунки і схеми, звіт із аналізу ризиків, інструкції, результати оцінки і випробувань, а, за необхідності, протоколи випробувань і сертифікат перевірки типу органу з оцінки відповідності.

8) *Підготовка виробничого процесу.* Виробник самостійно організовує виробничий процес машини так, щоб процес постійно забезпечував відповідність продукції, яка серійно випускається, вимогам технічного файлу і ТР. Необхідність перевірки виробничого процесу (схвалення системи управління якістю) ООВ пропонується в конкретних ТР тільки для деяких типів продукції.

9) *Складання декларації відповідності на продукцію.* У декларації міститься інформація щодо виробника і машини; заява, що ця машина відповідає вимогам вибраних у пп. 1 і 2 ТР і стандартів. Декларація підписується або виробником, або уповноваженим ним представником.

10) *Уведення продукції в обіг.* Виробник наносить на машину і/ або її упаковку національний знак відповідності (за умови відповідності машини усім ТР, які на неї поширюються), прикладає декларацію і відправляє в торговельну мережу або користувачеві.

Виходячи з накопичених фахівцями НТЦ «Станко-серт» інформації і досвіду, технічну підготовленість підприємств України до переходу на оцінювання відповідності за ТР можна оцінити у такий спосіб:

- рівень безпеки продукції — в основному відповідає вимогам ТР;
- конструкторська документація (креслення, схеми тощо) — практично відповідає вимогам ТР;
- інструкції з експлуатації — вимагають доопрацювання у частині порядку викладу розділів і доповнення вказівками і заходами щодо безпечної експлуатації;
- аналіз ризиків — практично ніде не проводився, потрібно його проведення і складання звітів;
- результати оцінювання і випробування безпеки, в основному, вимагають актуалізації.

Ще раз слід підкреслити, що оцінювання і випробування машин виробник організовує на власний вибір з переліку зазначених у ТР схем і лише для деяких особливо небезпечних видів продукції та деяких видів випробувань за вимогами конкретних ТР, оцінювання виконання вимог ТР і випробування продукції мають бути проведені ООВ з видачею протоколів випробувань і сертифікатів перевірки типу. Ці протоколи виробник включає до складу технічного файлу на виріб як складову частину доказової бази.

Орієнтовний термін підготовки технічної документації та продукції підприємств до оцінювання відповідності за ТР, на нашу думку, у кращому разі складе півроку—рік.

Підготовленість ООВ

До ООВ відносяться як власне ООВ продукції, так і акредитовані випробувальні лабораторії (АВЛ). Яка ж їх готовність до введення оцінювання відповідності за ТР?

Для проведення робіт з оцінювання відповідності машин згідно з комплексом означених ТР в Україні призначено більше п'ятдесяти ООВ. Усі вони раніше були органами з сертифікації в Системі УкрСЕПРО і мають значний досвід робіт у сфері обов'язкової сертифікації. Проте більшість із них практично не мають необхідних знань і досвіду проведення робіт з оцінювання відповідності, окрім цього наявні в органах фахівці не мають знань та кваліфікації, потрібних для проведення таких робіт.

Значна зміна розуміння оцінювання відповідності, її процедур і зміна специфіки діяльності, коли замість обстеження виробництва, проведення випробувань машини і оцінки результатів, де в більшій частині потрібні фахівці із засобів і методів випробувань і контролю, необхідно проводити аналіз технічного файлу на машину, де потрібні фахівці, що добре знають конструкцію машини і створювані нею в процесі експлуатації небезпеки, методи аналізу технічної документації, аналізу ризиків, розрахунків міцності тощо, викликає необхідність доукомплектування ООВ фахівцями зазначених видів діяльності.

В Україні для проведення сертифікаційних випробувань різних типів машин акредитовано і призначено ▶

АВЛ, що забезпечують необхідні випробування. Велика кількість АВЛ зумовлена не лише різноманітністю типів машин, але і тим, що Система УкрСЕПРО вимагає обов'язкового проведення випробувань в АВЛ їх великої кількості типів машин, і значна частина таких лабораторій створена для оперативного проведення випробувань продукції, вироблюваної та використуваної, як правило, в межах якого-небудь з регіонів України.

Більшість таких АВЛ оснащені універсальними стандартними і стандартизованими засобами випробувань і вимірів (зазвичай не дуже високої вартості), необхідних для проведення тих видів випробувань продукції, в яких найчастіше виникає потреба.

З усіх АВЛ слід виділити випробувальні лабораторії (центри), які створені на базі провідних науково-технічних організацій, мають великий досвід, фахівців високої кваліфікації, і, окрім згаданих засобів, оснащені спеціалізованими, спеціальними або унікальними засобами випробувань. Такі засоби випробувань, як випробувальні стенди, камери, споруди тощо, що зазвичай мають велику вартість, дозволяють проводити увесь комплекс необхідних оцінок і випробувань багатьох типів машин. Крім того в таких випробувальних центрах здійснюються випробування і дослідження під час створення нових типів машин.

Практика свідчить, що проведення усього комплексу необхідних для машини випробувань в одній лабораторії (центрі) істотно скорочує терміни оцінювання відповідності і випробувань машини і значно зменшує витрати виробників на проведення оцінки відповідності, більше того таке комплексне проведення випробувань скорочує терміни розробки машини, її постановки на виробництво і виходу на ринок.

Частина як стандартних, так і спеціальних засобів випробувань і вимірів застаріли і не забезпечують необхідну точність, тобто не задовольняють вимогам ТР і стандартів. Крім того, ТР і стандарти містять ряд додаткових вимог до безпеки машин, які раніше не піддавалися перевірці, тому більшість АВЛ не мають необхідних для їх перевірки засобів випробувань, тобто потрібно дооснащення АВЛ.

Очевидно, що потрібно буде розробити додаткові вимоги до ООВ і АВЛ, їх оснащеності засобами випробувань і кваліфікації співробітників, які стануть критеріями у ході призначення організацій як ООВ і АВЛ. Така міра приведе до зменшення числа ООВ і АВЛ, але це виправдано тим, що в створюваній системі оцінювання відповідності значно скоротяться об'єми робіт, що вимагають обов'язкової участі ООВ і АВЛ.

Взаємне визнання результатів оцінювання відповідності

Одним із головних завдань уведення в Україні ТР є усунення технічних бар'єрів з країнами ЄС, і впро-

вадження ТР, що забезпечить умови для взаємного визнання декларацій в Україні і ЄС через 3—4 роки.

Яка ж ситуація зі взаємним визнанням результатів оцінки відповідності в Україні і країнах Митного союзу, до складу якого входять Білорусь, Казахстан, Росія, який є одним з основних партнерів України у сфері взаємних постачань машин і устаткування.

У Митному союзі замість існуючої раніше системи сертифікації продукції машинобудування у 2012 році була введена в дію оцінка її відповідності згідно з ТР Митного союзу «0 безпеки машин і обладнання» [6]. Упровадження цього ТР призвело до того, що результати сертифікації та оцінювання відповідності продукції машинобудування, проведені в Україні, не визнаються в країнах Митного союзу.

Фахівці НТЦ «Станкосерт» провели порівняння вимог українського ТР безпеки машин і устаткування і відповідного ТР Митного союзу. Порівняння показує, що, на відміну від запровадженого в Україні декларування відповідності, основою підтвердження відповідності в країнах Митного союзу і отримання допуску машин на його ринки для переважної більшості машин залишилася оцінка відповідності за участі ООВ з видачею сертифікату перевірки типу, як і було раніше в Системі сертифікації ГОСТ Р, і тільки нескладні вироби, запасні частини і пристосування можуть бути самостійно задекларовані виробником. Також необхідною вимогою у ході оцінювання відповідності в країнах Митного союзу є проведення випробувань за участі АВЛ, що в Україні вимагається тільки для деяких типів особливо небезпечних машин.

Зазначені принципові відмінності у процедурах оцінювання відповідності роблять практично неможливим взаємне визнання результатів робіт, проведених за ТР Митного союзу і українським ТР. Для вирішення питань щодо взаємного визнання результатів сертифікації в Україні придатніша система УкрСЕПРО, яку значно простіше гармонізувати з системою Митного союзу.

Проте наявність двох обов'язкових систем оцінювання відповідності в Україні, з одного боку, зумовить значні труднощі для виробників та інших учасників системи через значні відмінності у процедурах і способах, з іншого боку, неприпустимо за вимогами Українського законодавства та ЄС.

ВИСНОВОК

Проведений аналіз проблем і практики переходу до оцінювання відповідності засвідчує, що визначальною і вирішальною у комплексі проблем є зміна стереотипу мислення усіх органів і організацій, задіяних у процесі. Це означає усвідомлення суті нового підходу, який полягає у перерозподілі їх функцій, відповідальності та обов'язковому виконанні.

Вирішення зазначеної проблеми можна досягти шляхом повсюдного інформування у періодичних виданнях, на конференціях, інших дорадчих заходах, навчання і підвищення кваліфікації в спеціалізова-

них навчальних центрах, надання консультацій від консультаційно-методичних центрів, створених для упровадження кожного з ТР.

ЛІТЕРАТУРА

1. Угода № ENPI/2008/019-594 про фінансування проєкту «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом».
2. ТР України «Технічний регламент безпеки машин», затв. постановою КМУ від 30.01.2013 року № 62.
3. ТР України «Технічний регламент низьковольтного електричного обладнання», затв. постановою КМУ від 29.10.2009 року за № 1149.
4. ТР України «Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання», затв. постановою КМУ від 29.07.2009 року № 785.
5. ТР України «Технічний регламент безпеки простих посудин високого тиску», затв. постановою КМУ від 25.03.2009 року № 268.
6. ТР Митного союзу «О безопасности машин и оборудования» ТР ТС 010/2011 затв. Рішенням Комісії Митного союзу від 18.10.2011 року № 823. ■

Я. Козловський, заслужений працівник промисловості України, НТЦ «Станкосерт», м. Одеса

НОВИНИ ISO

Добірка стандартів ISO на системи менеджменту в ІТ дасть змогу максимізувати віддачу від інвестицій

Шукаєте можливість отримати максимальну віддачу від інвестицій в ІТ? Захистити інформацію та інформаційні служби від ризиків? Це може бути простішим, ніж ви думаєте, завдяки добірці для директорів інформаційних відділів та керівників ІТ-відділів і користувачів.

Стандарти ISO розробляють галузеві фахівці на основі кращої практики; їх використовує безліч компаній у всіх країнах світу з метою поліпшення бізнес-показників. Нова добірка розширює популярну добірку стандартів серії ISO/IEC 27000 на управління інформаційною безпекою та забезпечує єдину точку доступу до понад 60-ти основних стандартів у сферах:

- управління бізнесом;
- управління проєктами;
- управління послугами;
- управління інформаційною безпекою (ISO/IEC 27000);
- управління ризиками (ISO 31000);
- діловодства;
- програмування та системного адміністрування: управління додатками, процеси забезпечення життєвого циклу програмного забезпечення, опис системної архітектури;
- безперервності ведення бізнесу та відновлення після надзвичайних ситуацій;
- енергоефективності;
- якості (ISO 9000).

У належному порядку буде додано нові стандарти у сфері аутсорсингу, роботи з великими об'ємами даних і хмарного програмування.

Успішні компанії все більше залежать від ІТ, але виклики, пов'язані зі створенням та наданням ІТ-послуг, великі як ніколи. Нова добірка буде корисною директорам інформаційних відділів (CIO) та керівникам ІТ-відділів практично в усіх сферах бізнесу, незалежно від його розмірів.

ВИГІДНА ПОКУПКА:

Вартість передплати на місяць становить 54 швейцарські франки, на рік — 488 швейцарські франки. Ви зможете переглядати і шукати інформацію в режимі онлайн, отримувати оновлення з останніми редакціями стандартів відразу після публікації, а також за потреби придбати розраховану на багато користувачів ліцензію для групи за невелику додаткову плату.

Переваги онлайн-добірок

- найактуальніший контент: якщо до якого-небудь стандарту добірки вносять зміну, ваша онлайн-бібліотека одразу актуалізується;
- простота навігації: вбудовані посилання дають змогу «перестрибувати» з одного стандарту в інший та забезпечують зручність переміщення між стандартами;
- універсальний доступ: ви можете отримати доступ до вашої бібліотеки з будь-якого комп'ютера чи планшета, який має підключення до Інтернету;
- доступність для малих і середніх підприємств за допомогою місячної або річної передплати, а також можливість придбання розрахованих на багато користувачів ліцензій за невелику додаткову плату. ■